

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105002/B/2022/36124048423336964

**EKONOMICKÝ A POLITICKÝ VÝVOJ JAPONSKA
PO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNE**

Bakalárska práca

2022

Petra Šoltésová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

EKONOMICKÝ A POLITICKÝ VÝVOJ JAPONSKA
PO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNE

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: Ekológia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD.

Bratislava 2022

Petra Šoltésová

Čestné vyhlásenie

„Týmto prehlasujem, že som bakalársku prácu: Ekonomický a politický vývoj Japonska spracovala sama. Všetky zdroje ktoré som použila na písanie tejto práce sú uvedené v zozname použitej literatúry.

2022

.....
(podpis študenta)

Pod'akovanie

Týmto by som sa chcela úprimne poďakovať vedúcemu záverečnej práce doc. PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD. za pripomienky, odbornú pomoc, ochotu a čas, ktorý mi poskytol počas písania bakalárskej práce.

ABSTRAKT

ŠOLTÉSOVÁ, Petra: Ekonomický a politický vývoj Japonska po druhej svetovej vojne. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD. Bratislava: FMV, 2022, 43 s.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je analyzovať a popísať historický vývoj ekonomickej a politickej situácie Japonska od 2. svetovej vojny až po súčasnosť, a zároveň sumarizovať najvýznamnejšie faktory determinujúce jeho budúcnosť. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje dve tabuľky a tri grafy. V prvej tabuľke sú zahrnuté výdavky vlády Japonska medzi rokmi 1929-1937 a v druhej tabuľke porovnávame priemernú mieru rastu reálneho HDP medzi Japonskom a Južnou Kóreou. Prvá kapitola záverečnej práce je venovaná histórii ekonomického a politického vývoja Japonska, a to pred, počas aj po druhej svetovej vojne. V druhej kapitole je definovaný hlavný cieľ záverečnej práce a metodika práce. V poslednej, teda v tretej kapitole, je pozornosť upriamená na súčasný ekonomický a politický vývoj Japonska. Významnou časťou práce je stanovenie vyhliadok Japonska do budúcnosti na základe výsledkov riešenej problematiky v celej práci.

Kľúčové slová:

Japonsko, Druhá svetová vojna, Ekonomický vývoj Japonska, Politický vývoj Japonska

ABSTRACT

ŠOLTÉSOVÁ, Petra: *Economical and Political Development of Japan after World War II*.
- University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of
International Economic Relations and Economic Diplomacy. - Supervisor: doc. PhDr.
Rudolf Kucharčík, PhD. Bratislava: FMV, 2022, p.

The main goal of the bachelor thesis is to analyze and describe the historical development of the economic and political situation in Japan from World War II to the present, and at the same time summarize the most important factors determining its future. The thesis is divided into three chapters. It contains two tables and three graphs. First table includes the expenditures of the Japanese government between 1929-1937, and the second table compares the average growth rate of real GDP between Japan and South Korea. The first chapter of the thesis discusses the economic and political development in history, the pre-war period, the war period and then the economic and political development of Japan after World War II. The second chapter defines the main objective of the thesis and the methodology of the thesis. In the last chapter, Chapter Three, we will look at the current economic and political development of Japan. An important part of the work is to determine Japan's prospects for the future based on the results of the issues addressed throughout the work.

Key words:

Japan, World war two, economical development of Japan, political development of Japan

Obsah

Úvod.....	8
1 Súčasný stav riešenej problematiky.....	10
1.1 Japonsko pred 2. svetovou vojnou	10
1.1.1 Ekonomický vývoj Japonska pred 2. svetovou vojnou.....	11
1.1.2 Politický vývoj Japonska pred 2. svetovou vojnou.....	13
1.2 Japonsko po 2. svetovej vojne.....	14
1.2.1 Kapitulovanie Japonska	14
1.2.2 Japonsko medzi rokmi 1946-1950 a jeho ekonomický a politický vývoj.....	15
1.3 Japonsko po roku 1950.....	18
1.3.1 Kórejská vojna a jej vplyv na Japonsko.....	18
1.3.2 Japonská stratená dekáda	19
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania.....	22
3 Výsledky práce a diskusia	24
3.1 Japonsko v porovnaní s Južnou Kóreou.....	24
3.2 Japonská kríza v roku 2008 a jej dôsledky.....	26
3.3 Politický vývoj Japonska od roku 2000	28
3.4 Liberálno-demokratická strana a opozícia voči nej.....	30
3.5 Odhad budúceho ekonomického a politického vývoja v Japonsku.....	31
Záver.....	35
Zoznam použitej literatúry.....	38

Zoznam ilustrácií a zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Vládne výdavky Japonska 1929-1937	13
Tabuľka 2 Vývoj priemernej miery rastu reálneho HDP Japonska a Južnej Kórei v rokoch 1955-2005	25
Graf 1 Vývoj nezamestnanosti Japonska a USA v rokoch 2006-2018.....	27
Graf 2 Očakávaná dĺžka života v Japonsku od roku 1950 do 2020.....	32
Graf 3 Pôrodnosť v Japonsku od roku 1955 do 2020	33

Úvod

Japonsko je v celosvetovom meradle dlhodobo vnímané ako ekonomicky veľmi zaujímavá a neustále sa meniaci krajina. Práve táto skutočnosť bola našim motívom pre výber Japonska ako objektu skúmania ekonomického a politického vývoja krajiny v rámci spracovania bakalárskej práce. Hlavným cieľom bakalárskej práce je analyzovať a popísať historický vývoj ekonomickej a politickej situácie Japonska od 2. svetovej vojny až po súčasnosť, a zároveň sumarizovať najvýznamnejšie faktory determinujúce jeho budúcnosť.

V prvých častiach bakalárskej práce sa venujeme stručnej histórii Japonska, nakoľko práve história, ekonomický a politický vývoj krajiny má nepochybne významný vplyv aj na jej súčasný vývoj. Počas 2. svetovej vojny Japonsko utrpelo značné škody rôzneho charakteru, v dôsledku čoho došlo v roku 1946 k historicky najvýznamnejšiemu poklesu japonskej ekonomiky. Pre toto obdobie je príznačné podstatné ohrozenie väčšiny krajín. Napriek tomu sa časom z Japonska stala ekonomická veľmoc. Tento prerod na úspešnú krajinu, vývoj politickej situácie, fungovanie politických prúdov a ich vplyv na situáciu v Japonsku boli ďalšími motivačnými faktormi pre vypracovanie bakalárskej práce. Navyše, Japonsko predstavuje vysoko vyspelú krajinu, ktorá využíva moderné technológie a sústreďuje sa na export svojich tovarov a služieb. V súčasnosti je Japonsko treťou najväčšou ekonomikou sveta, avšak dynamika ekonomického rastu nedosahuje úroveň rokov 1950-1990. Na vývoj v tomto období upriamujeme v práci pozornosť, nakoľko ide o roky vzchopenia sa krajiny po 2. svetovej vojne a získania hodnotenia krajiny ako najväčšej ekonomiky sveta. Je samozrejmé, že od 2. svetovej vojny Japonsko prešlo viacerými krízovými obdobiami. Jedna z najvýznamnejších kríz sa datuje v roku 2009, kedy Japonsko prechádzalo recesiou v dôsledku celosvetovej hospodárskej krízy. V tomto krízovom období došlo k najväčšiemu prepadu HDP Japonska od 2. svetovej vojny. Všeobecne známou skutočnosťou je existencia pretrvávajúcich hrozieb Japonska v podobe starnúceho obyvateľstva a malého počtu rodiacich sa detí. Japonsko má najdlhšie žijúce obyvateľstvo na svete za čo môže aj priaznivá situácia v danej krajine, či už ekonomická alebo politická.

Súčasťou práce je aj posúdenie významu jednotlivých sektorov ekonomiky, ktorými sú služby, poľnohospodárstvo a priemysel, ktoré majú vplyv na HDP Japonska. Pozornosť

je upriamená na úroveň závislosti Japonska od týchto sektorov, ako aj dôsledky tejto závislosti.

V záverečných častiach práce sa zameriavame najmä na budúcnosť Japonska. Dôraz pritom kladieme na zhodnotenie vplyvu rýchlo starnúceho obyvateľstva na vývoj japonskej ekonomiky a politiky. Nakoľko sa očakáva vyhrotenie demografickej krízy v rokoch 2050-2100, predmetom nášho záujmu sú aj plány krajiny na riešenie tejto situácie. V súčasnosti nie je možné opomenúť dôsledky „Koronakrízy“ na krajinu v podobe prepadu ekonomiky viac ako sa predpokladalo. Je preto pozornosť v bakalárskej práci upriamená taktiež na vývoj krajiny počas tejto krízy a odhadom vývoja od tohto momentu.

Prvá kapitola bakalárskej práce pojednáva o histórii Japonska od obdobia pred 2. svetovou vojnou, cez obdobie 2. svetovej vojny, až po rok 2008 svetovej hospodárskej krízy. Nasledujúca kapitola predstavuje ciele bakalárskej práce a sumarizuje metódy využité pri jej vypracovávaní. V tretej kapitole je pozornosť upriamená na rôzne aspekty, ktoré sa podieľali, resp. podieľajú na súčasnom stave Japonska, ako je napríklad detail japonskej krízy v roku 2008 či dominancia liberálno-demokratickej politickej strany. Významnou časťou tretej kapitoly je pohľad na budúci vývoj ekonomickej a politickej situácie v Japonsku.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

Prvá kapitola bakalárskej práce sa venuje problematike ekonomického a politického vývoja v Japonsku. Kapitola je pritom členená chronologicky na tri základné obdobia, pred 2. svetovou vojnou, po 2. svetovej vojne a po roku 1950.

1.1 Japonsko pred 2. svetovou vojnou

V období pred 2. svetovou vojnou Japonsko otvorilo svoje hranice pre cudzie krajiny. Dovedy bolo Japonsko izolované od iných národov, a to z dôvodu, že japonskí cisári chceli eliminovať vplyv tzv. katolíckych misionárov a politických votrelcov zo západnej Európy. Do tohto obdobia do krajiny mohli vstupovať jedine občania Holandska a občania Číny. Holanďania dostali túto výnimku len kvôli prístavu v Nagasaki, ktorý bol v tej dobe jediným otvoreným prístavom. Japonský cisár usúdil, že Holanďania vstupovali do krajiny len z čisto komerčných dôvodov a nemali záujem o presádzanie kresťanského názoru. Neskôr z dôvodu konfliktov medzi západnými krajinami sveta a Čínou sa japonské cisárstvo rozhodlo otvoriť svoje brány za účelom posilniť svoju armádu.

Súčasný ekonomický a politický vývoj Japonska sa začal obdobím nazývaným po cisárovi Meidži. Obdobie Meidži začalo 3. januára 1868, kedy vzniklo Japonské cisárstvo. Reforma vzniku cisárstva bola vynútená politickým tlakom a jej cieľom bol prechod od feudalizmu ku modernej trhovej ekonomike. Tieto ciele chceli pritom dosiahnuť cez industrializáciu hospodárstva. Súčasťou bolo zrušenie striktného sociálneho rozdelenia. Reforma Meidži znamenala koniec vplyvu samurajov a začiatok novej modernej politiky Japonska. Zavedená bola napríklad nová pozemková daň či zmodernizovaná japonská armáda. Významnou zmenou bola aj zmena hlavného mesta Japonska, ktorým sa stalo Tokio namiesto predchádzajúceho hlavného mesta Kjóto.¹

S obdobím reforiem Meidži z konca 19. storočia úzko súvisia aj finančno-obchodno-priemyselné spoločnosti nazývané „zaibacu“, teda monopoly, ktoré predstavovali ústredný znak reformy Meidži. Zaibacu ako báza priemyselného vývoja mali štátom garantované privilegované pozície na ekonomickom trhu vďaka tomu, že poskytovali svoje služby bez poplatkov. Zvýhodňované boli napríklad priaznivou daňovou politikou alebo bezúrokovými pôžičkami zo strany štátu. Zaibacu mali významné postavenie aj

¹ SCHWARZ, Matej. Stručná história Japonska. In: *Nissubashi.org* [online]. [cit. 2021-12-12]. Dostupné na: http://www.nissubashi.org/640x480/slo/history/files/brief_history.html

na finančnom trhu. Pod ich záštitou vznikli niektoré japonské banky ako napríklad Mitsui Bank, z ktorej sa stala hlavná finančná inštitúcia nasledujúcich rokov.²

Niekoľko rokov po reforme Meidži nastalo v Japonsku obdobie vlády cisára Hirohita nazývané Šówa. Obdobie Šówa je považované za najturbulentnejšie obdobie v histórii Japonska. A to najmä z dôvodu, že počas tohto obdobia, v čase 2. svetovej vojny, Japonsko podpísalo zmluvu s Nemecko a teda sa pridalo na stranu Nemecka.

Tieto udalosti znamenali pre Japonsko veľmi dôležitý krok, môžeme to prirovnať napríklad k americkej občianskej vojne, Japonsko sa zjednotilo a zameralo sa striktne na budúci vývoj krajiny.

1.1.1 Ekonomický vývoj Japonska pred 2. svetovou vojnou

V prvých desaťročiach 20. storočia bola pre Japonsko typická dualistická ekonomika, ktorá zahŕňala malé firmy, ľahký priemysel a poľnohospodárstvo. V 20. rokoch 20. storočia mal tlak na výrobu elektrických strojov pomocou využitia parnej energie revolučný vplyv na charakter výroby krajiny. S prechodom do ťažkého priemyslu (chemikálie, železo a oceľ) a zmenami techniky vzrástol dopyt po kvalifikovanej pracovnej sile. Veľké firmy v ťažkom priemysle ponúkali atraktívnejšie ohodnotenie, čím rozširovali paternalistické výhody (napr. podnikové bývanie, programy sociálnej starostlivosti). V dôsledku týchto rozdielov sa medzi veľkými metropolitnými centrami a vidieckym Japonskom vytvorila stále sa rozširujúca priepasť.³

Počas 1. svetovej vojny sa Japonsko postavilo na stranu spojencov a 23. augusta 1914 vyhlásilo vojnu Nemecku. V roku 1918 bolo Japonsko prizvané na mierovú konferenciu do Versailles, kde mu bola priznaná nadvláda nad niekoľkými tichomorskými ostrovmi, nemeckými základňami v Číne. Japonsku zároveň vstúpilo do rady Spoločnosti národov. Po 1. svetovej vojne sa ekonomická situácia Japonska zhoršila. Veľké zemetrasenie v Kantone z roku 1923 a celosvetová kríza z roku 1929 len umocnili prebiehajúcu vnútornú krízu v krajine. V 30-tych rokoch 20. storočia získala takmer úplnú kontrolu nad vládou armáda. V roku 1933 Japonsko vystúpilo zo Spoločnosti národov, pretože bolo za svoje činy v Číne

² REISCHAUER, Edwin. – JENSEN, Marius B. The Premodern Background. In: *The Japanese Today* [online]. Belknap Harvard, 1995. pp. 195-342. [cit. 2021-12-11]. Dostupné na: <https://www.sjsu.edu/faculty/y.shimazu/business.html>

³ MOSK, Carl. Japan, Industrialization and Economic Growth. In: *eh.net* [online]. 2004-01-18 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na: <https://eh.net/encyclopedia/japanese-industrialization-and-economic-growth/>

kritizované. V júli 1937 vypukla druhá čínsko-japonská vojna – vojna Kwantung, počas ktorej padlo aj hlavné mesto Nanking. Vojna pritom pokračovala v menšom rozsahu až do roku 1945.

Od roku 1940 Japonsko po dohode s francúzskou vládou vo Vichy okupovalo francúzsku Indočínu (Vietnam). Taktiež podpísalo dohodu s Nemeckom a Talianskom, od ktorej si sľubovalo zabezpečenie dostatku nerastných surovín pre vojnu s Čínou počas 2. svetovej vojny. Tieto kroky zintenzívnili japonský konflikt s USA a Veľkou Britániou, ktoré reagovali ropným bojkotom. Japonsko následne dobylo holandskú východnú Indiu (Indonéziu) s veľkým ropným bohatstvom. V decembri 1941 Japonsko zaútočilo na USA v Pearl Harbor a na niekoľko ďalších miest v celom Pacifiku. Postupne rozšírilo svoje územie až k hraniciam Indie na západe a Novej Guinei na juhu. Rozhodujúcimi dňami boli 6. a 9. august 1945, kedy americké sily zhodili bomby na Hirošimu a Nagasaki. Následne 14. augusta 1945 sa cisár Hirohito rozhodol konečne bezpodmienečne vzdať.⁴

Z ekonomického hľadiska považujeme za podstatné venovať pozornosť aj finančnému sektoru. V minulosti v Japonsku vznikli tri druhy finančných inštitúcií, a to centrálna banka, súkromné finančné inštitúcie a vládne finančné inštitúcie. V Japonsku malo významné postavenie bankovníctvo, ktoré sa napríklad vyznačovalo tým, že bankový sektor bol pomerne vysoko segmentovaný a rôzne finančné inštitúcie boli spojené s obchodnými korporáciami. Štruktúru japonského bankového sektora je možné charakterizovať nasledovnými finančnými inštitúciami:

- centrálna banka,
- súkromné finančné inštitúcie:
 - komerčné banky (mestské, miestne, zahraničné),
 - špecializované finančné inštitúcie (špecializovaná devízová banka, dlhodobá finančná inštitúcia),
 - ostatné finančné inštitúcie (investičné fondy, obchodníci s cennými papiermi, poisťovne, poradenské firmy...),
- vládne (verejné) finančné inštitúcie:
 - systém poštového sporenia,

⁴ History. *Japan-guide.com: Taisho and early Showa Period (1912-1945)* [online]. Posledná zmena 2002-06-09. [it. 2021-13-12]. Dostupné na: [.https://www.japan-guide.com/e/e2129.html](https://www.japan-guide.com/e/e2129.html)

- vládne finančné inštitúcie.

1.1.2 Politický vývoj Japonska pred 2. svetovou vojnou

V roku 1931 bola v Japonsku nastúpila nová vláda a ministrom financií stal Korekidžo Takahaši, ktorý bol známy vďaka svojej snahe o zabezpečenie fiškálnej rovnováhy. Takahaši prejavoval svoj záujem taktiež o verejné investície. Svoju politiku orientoval na rozvoj priemyslu s cieľom budovať železnice, cesty a prístavy. Svojich plánov sa striktnie držal počas celej svojej vlády. Na rozdiel od svojho predchodcu Kidžúra Šidehara, ktorý sa pokúšal o realizáciu svojej tzv. Šideharovej diplomacie, snažil sa využívať diplomatické a hospodárske prostriedky na realizáciu japonských záujmov v Ázii,⁵ Takahaši presadzoval fiškálnu expanziu. Ďalším významným bodom jeho politickej agendy bolo zníženie úrokovej sadzby.

Japonsko po konci 1. svetovej vojny sústredilo väčšinu svojich výdavkov na rozvoj armády. Počas Takahašiho vlády tento stúpajúci trend klesol, no v roku 1935 tieto výdavky zdvojnásobili svoju výšku. Túto skutočnosť dokumentuje nasledujúca tabuľka 1.

Tabuľka 1 Vládne výdavky Japonska 1929-1937

Roky	Vývoj výdavkov štátneho rozpočtu (%)	Vývoj výdavkov na armádu (%)	Vývoj podielu na armádu na celkových výdavkoch štátneho rozpočtu (%)
1929	100,0	100,0	28,2
1930	89,6	89,8	28,2
1931	85,1	91,8	30,4
1932	112,1	140,8	35,4
1933	129,3	175,5	38,7
1934	124,1	191,8	43,5
1935	127,0	210,2	46,6

⁵ World History. *Worldhistory.biz:Shidehara Diplomacy*. [online]. Posledná zmena 2015-08-10. [cit. 1.5. 2022]. Dostupné na: <https://www.worldhistory.biz/contemporary-history/twentieth-century-world-history/94812-shidehara-diplomacy.html>.

1936	131,0	220,1	47,4
1937	155,7	253,1	45,8

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa SEDLÁK, Mikuláš. *Japonská ekonomika včera a dnes*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2004. s. 51. ISBN 8089047726.

1.2 Japonsko po 2. svetovej vojne

V čase pred vypuknutím vojny Japonsko podpísalo zmluvu s Nemeckom tzv. „Anti-Comintern Pact“, ktorý bol neskôr podpísaný aj s Talianskom. Pakt bol navrhnutý proti komunizmu, a teda konkrétne bol mierený na Sovietsky zväz.⁶ Po vypuknutí vojny bolo teda zrejmé, že Japonsko bojovalo po boku Nemecka. Zo začiatku sa zdalo, že ide o veľmi prospešný krok. Japonsko obsadilo juhovýchodnú Áziu, vďaka čomu získali mnohé nerastné suroviny, na ktoré je táto oblasť Ázie bohatá. Tento krok veľmi pomohol japonskej ekonomike v celkovom meradle, ale aj napríklad oživeniu priemyslu. Ako nám je známe, neskôr vo vojne začalo na tento krok Japonsko silno doplácať a nakoniec bolo nútené kapitulovať.

1.2.1 Kapitulovanie Japonska

Druhá svetová vojna sa pre Európu ukončila začiatkom mája roku 1945. Samotná vojna sa však definitívne skončila kapituláciou Japonska, čo sa udialo až tri mesiace po konci vojny v Európe. Počas toho ako v Európe už boli boje ukončené, Japonsko sa ešte stále snažilo ovládať krajiny ako Thajsko, Indočínu, Malajsko, veľkú časť Indonézie, Mandžusko, Kóreu, niektoré tichomorské ostrovy a na záver rozsiahle oblasti východnej Číny.⁷ Japonsko sa so svojim tvrdohlavým prístupom odmietalo vzdáť. Začiatkom júna prezident Spojených štátov Harry S. Truman varoval Japonsko, že ich čaká rovnaký osud ako Nemecko a to teda kompletne zničenie krajiny v prípade, ak sa Japonsko nevzdá. Spojené štáty začali so skúšaním atómových bômb a neskôr sa dohodli, že ak sa Japonsko do začiatku augusta nevzdá budú tieto atómové bomby použité. K použitiu atómových bômb prišlo 6. augusta roku 1945, keď USA zaútočilo na Hirošimu, následkom čoho bola strata mnohých životov a takmer úplne zničené mesto. Americký prezident H. Truman vo

⁶ International relations. *Britannica.com: Anti-comintern Pact* [online]. Posledná zmena 2021-11-18 [cit. 2021-12-15]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/event/Anti-Comintern-Pact>

⁷ History. *Hnonline.sk: Bodku za 2. svetovou vojnou dala kapitulácia Japonska, nie všetci vojaci jej však uverili* [online]. Posledná zmena 2020-09-02 [cit. 2021-12-15]. Dostupné na: <https://history.hnonline.sk/2-svetova-vojna/2203758-bodku-za-2-svetovou-vojnou-dala-kapitulacia-japonska-nie-vsetci-vojaci-jej-vsak-uverili>

svojom predslove oznamujúcom útok na Hirošimu povedal: „*Ak teraz neprijmú naše podmienky, môžu očakávať dážď ruín z neba a to taký aký tento svet ešte nevidel.*“⁸ O dva dni neskôr Sovietsky zväz vyhlásil vojnu Japonsku a deň nato USA opäť zaútočilo na Japonsko, tento krát na oblasť Nagasaki. V Nagasaki zahynulo 74 tisíc ľudí, atómová bomba mala za následok to, že teplota zeme dosiahla neuveriteľných 4 000 °C a pršal tzv. rádioaktívny dážď.⁹

V polovici augusta sa Japonsko napokon vzdalo a prijalo podmienky, ktoré im boli ponúknuté. Bolo to 15. augusta v roku 1945, čo je dátum, ktorým označujeme koniec 2. svetovej vojny. Po kapitulácii nastali v Japonsku mnohé zmeny, ktoré bolo možné pozorovať najmä vo viacerých reformách a spôsobe akým sa naďalej spravovala krajina.

1.2.2 Japonsko medzi rokmi 1946-1950 a jeho ekonomický a politický vývoj

Po druhej svetovej vojne bolo porazené Japonsko naďalej okupované Spojenými štátmi americkými, ktoré sa rozhodli do Japonska investovať s cieľom získania silného partnera. Odhaduje sa, že v priebehu a po vojne bolo zničených až 40 % japonskej výrobnnej kapacity. Tieto straty sa začali nahrádzať novými technológiami, ktoré v spojení s vysokou vzdelanosťou japonského obyvateľstva prispeli k hospodárskemu rastu japonskej ekonomiky.¹⁰ Okupácia v Japonsku bola najmä pod vládou USA, ktorá vybuodovala v Tokiu veľké generálne veliteľstvo na vykonávanie okupačnej politiky. Okupácia USA trvala viac ako šesť rokov, okupačnú zmluvu podpísalo Japonsko s USA a s ďalšími 47 štátmi. Okupácia predstavovala obdobie veľmi rýchlych spoločenských a inštitucionálnych zmien. Tieto zmeny boli založené najmä na začlenení zahraničných modelov. V tomto období sa Japonsko formálne stalo suverénnym štátom.

V priebehu americkej okupácie, ktorá trvala viac ako šesť rokov, boli niektoré japonské oblasti pod neustálym tlakom americkej armády. Napríklad v japonskej prefektúre Okinava sa okupácia skončila až začiatkom 70-tych rokov. Táto japonská prefektúra je na

⁸ Timeline. *Cfr.org: The Last Days of Imperial Japan* [online]. [cit. 2021-12-18]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/timeline/last-days-imperial-japan>

⁹ Hiroshima and Nagasaki bombings. *Icanw.org: Hiroshima and Nagasaki bombings* [online]. [cit. 2021-12-27]. Dostupné na: https://www.icanw.org/hiroshima_and_nagasaki_bombings

¹⁰ JANČURA, Matúš a kol. Japonská ekonomika. In *Bencont Weekly Report* [online]. Bratislava: Bencont. 2014, roč. 2014, č. 51, 12 s. Dostupné na: <https://www.bencont.sk/app/cmsSiteAttachment.php?ID=10&disposition=inline>

rozdiel od iných prefektúr podstatne zaostalejšia, vyznačuje sa vyššou nezamestnanosťou, čo je následok predĺženej okupácie v Okinave.

Po kapitulácii Japonska vládol krátku dobu princ Naruhiko Higašikuni, ktorého vystriedal premiér Kidžúró Šidehara, ktorého cieľom bolo zmodernizovať Japonsko. Došlo k viacerým zmenám – napr. demilitarizácii a demokratizácii krajiny. Významným momentom bolo v tomto období aj udelenie práva voliť ženám.¹¹

Ako bolo spomínané, počas okupácie v Japonsku prebiehali mnohé reformy. USA predstavila Japonsku konkrétne dve zmluvy, ktoré zahŕňali už spomínanú demilitarizáciu a demokratizáciu. Na základe týchto podmienok začala okupačná správa likvidovať japonský militarizmus. Následkom tejto demilitarizácie Japonsko prestalo udržiavať ozbrojené sily či už na moriach, vo vzdušných priestoroch alebo na pevnine. Úlohou Japonska bolo zamerať sa na také priemyselné odvetia, ktoré ešte pred vojnou vytvárali v krajine ekonomickú úroveň a životný štandard, bez toho aby naďalej vyrábali zbrane.

Z ekonomického hľadiska možno za najvýznamnejšie považovať nasledujúce reformy:

- pozemková reforma,
- zrušenie zaibacu.

Pozemková reforma mala za úlohu obmedziť vlastníctvo poľnohospodárskej pôdy. V roku 1946 bol prijatý nový zákon, na základe ktorého štát vykúpil prenajatú pôdu statkárov. Prioritným cieľom pozemkovej reformy bola transformácia japonského poľnohospodárskeho systému na moderný demokratický systém západného typu. Tento cieľ sa dosiahol najmä prevodom pôdy z vlastníkov na nájomcov a obmedzením systému nájomného. Definovali sa vzťahy medzi nájomcami a vlastníkami pôdy, a zároveň sa zriadili komisie na kontrolu týchto vzťahov. Pokiaľ ide o zvýšenie výroby alebo miezd, účinok reformy nie je taký zrejмый. Nepochybne však došlo k určitému zlepšeniu situácie, čo je zásluhou prospešnejších zákonov a ich presadzovania.¹²

V zrušení zaibacu išlo predovšetkým o rozpustenie typických priemyselných a finančných monopolov zaibacu. Tento krok je výsledkom príkazu Američanov, pričom je

¹¹ Japonská cesta 1945-1970. *Studena.valka.cz: Japonská cesta 1945-1970* [online]. [cit. 2022-01-03]. Dostupné na: http://studena.valka.cz/japonska_cesta1.htm

¹² ČEPILOVÁ, Barbora. *Hospodárska politika Japonska, kríza v 90. Rokoch a súčasné výhľady: Bakalárska práca*. Školiteľ: Pavel Neumann. Praha, 2007. 47 s.

hodnotený ako úspešný, nakoľko japonské giganty boli úspešne rozpustené. Je nutné poznamenať, že rozpustenie monopolov neznamenalo ich úplnú likvidáciu, ale len likvidáciu ich nadmernej koncentrácie. Zaibacu sa označuje aj ako rodinný koncern, pretože väčšinu akcií spoločnosti vlastnila jedna podnikateľská rodina, ktorá odvodzovala svoje pôvod z bohatých tokugawských obchodníkov alebo privilegovaných podnikateľov.

Obdobie Meidži a jeho záujmy boli prepojené s byrokraciou, armádou a politickými kruhmi, a zároveň vlastnou kontrolou politického a hospodárskeho života Japonska pred vojnou. Vďaka tejto politickej orientácii sa v mnohých priemyselných odvetviach vytvorilo nové konkurenčné prostredie.¹³

Čo sa týka politického vývoja, tak okupácia zapríčinila v Japonsku tzv. očistu politického systému od politikov, ktorí viedli krajinu počas vojny a podpísali zmluvu s Nemeckom. Išlo vtedy o približne 200 000 bývalých politikov, vojenských dôstojníkov aj podnikateľov, ktorým bol znemožnený prístup k štátnej službe.

Za ďalšiu dôležitú reformu býva považované aj prijatie novej ústavy v roku 1947. Prijatá ústava pritom nie je považovaná za kompromis medzi politickými smermi. Ústava Japonska bola totiž vytvorená kombináciou prvkov z americkej a britských ústavných zvyklostí. Japonská ústava predstavovala takú strednú cestu medzi exekutívou a zákonodarstvom. Vďaka prijatiu tejto ústavy sa Japonsko stalo demokratickým štátom. Do tejto chvíle Japonsko fungovalo pod reformou Meidži. Po prijatí novej ústavy sa však postavenie cisára v Japonsku zmenilo. Cisár zhostený všetkých právomocí, týkajúcich sa vládnutia a tieto právomoci boli prenesené na obyvateľstvo Japonska. V kapitolách ústavy bolo možné nájsť viacero významných bodov. Napríklad je v ústave zakotvené aj to, že japonské obyvateľstvo sa navždy zrieka vojny. Parlament bol označený za najvyšší orgán a mal ako jediný právomoc na tvorbu zákonov. Obidve komory parlamentu sa v zmysle ústavy volili a volebné právo dostali všetci občania Japonska, ktorí dovŕšili vek 20 rokov.¹⁴

¹³ SEDLÁK, Mikuláš. *Japonská ekonomika včera a dnes*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2004. s. 14. ISBN 8089047726.

¹⁴ SEDLÁK, Mikuláš. *Japonská ekonomika včera a dnes*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2004. s. 75-77. ISBN 8089047726.

1.3 Japonsko po roku 1950

Situáciu v Japonsku od 50. rokov 20. storočia definovali predovšetkým dva faktory, a to prebiehajúca Kórejská vojna a tzv. Japonská stratená dekáda. Práve vplyvu týchto dvoch faktorov na vývoj Japonska je predmetom tejto kapitoly bakalárskej práce.

1.3.1 Kórejská vojna a jej vplyv na Japonsko

Dominantnou udalosťou po roku 1950 bola nepochybne Kórejská vojna, ktorá sa odohrávala v rokoch 1950-1953 a vznikla vniknutím severokórejských vojakov na územie Južnej Kórey. Napriek tomu, že vojna sa odohrala pred mnohými rokmi obyvatelia jej následky pociťujú dodnes. Po spomínanej kapitulácii Japonska v roku 1945 sa Kórea oddelila od Japonska. Naďalej však bola severná a južná časť Kórei pod vplyvom iných krajín. Severná Kórea bola pod silným vplyvom Sovietskeho zväzu. Na druhej strane, na juhu prevládal vplyv Spojených štátov amerických. Pozostatky týchto vplyvov je možné pozorovať dodnes, nakoľko Severná Kórea predstavuje krajinu pod silným diktátorským režimom a Južná Kórea je modernou a v mnohých smeroch ďaleko viac vyvinutou krajinou. V roku 1948 na severe vznikla Kórejská ľudovodemokratická republika a na juhu Kórejská republika.¹⁵ Vlády oboch krajín sa prehlasovali za jediných právoplatných predstaviteľov celého kórejského polostrova. Spočiatku sa vlády snažili svoje nezhody riešiť diplomatickou cestou. Avšak v čase, kedy vznikol konflikt medzi Moskvou a Washingtonom, Severná Kórea využila situáciu a vpadla na územie Južnej Kórey. Do nasledujúcich bojov sa zapájali rôzne krajiny, ako napríklad USA a Čína. Boje boli dlhé a zomrelo mnoho vojakov aj dobrovoľníkov. V roku 1953 vojna skončila dohodou medzi dvoma krajinami a podpísali prímerie.

Kórejská vojna mala veľký vplyv aj na vývoj Japonska, Kórejská vojna zapríčinila v Japonsku zmenu, kedy Japonsko prešlo z hospodárskej recesie do oživenia japonskej ekonomiky. Japonsko nepriamo profitovalo z tohto konfliktu, nakoľko v Japonsku pôsobili sily Organizácie Spojených národov, a zároveň cenné objednávky na určité tovary a aj rôzne služby boli pridelené japonským dodávateľom. Ako uviedol britský novinár Hessel Tiltman

¹⁵ History. *Hnonline.sk: Kórejská vojna: Trvala tri roky, vyžiadali si milióny obetí, víťaza však nemala* [online]. Posledná zmena 2020-06-25 [cit. 2022-01-03]. Dostupné na: <https://history.hnonline.sk/studena-vojna/2169781-korejska-vojna-trvala-tri-roky-vyziadala-si-miliony-obeti-vitaza-vsak-nemala>

„Kórejská vojna predstavovala pre Japonsko veľkú zodpovednosť a veľkú príležitosť.“¹⁶ Japonsko sa po tomto konflikte stalo jednou z hlavných základní OSN. Taktiež narástol dopyt po produktoch bežnej spotreby, čo výrazne pomohlo Japonsku naštartovať ekonomický rast.

1.3.2 Japonská stratená dekáda

V Japonsku bola vytvorená tzv. bublina v 80. rokoch 20. storočia, zapríčinil to veľký nárast cien pozemkov, ceny akcií sa zvýšili až trojnásobne a taktiež neadekvátne zaobchádzanie s rizikami v rôznych finančných inštitúciách.¹⁷ Takúto bublinu nebolo možné udržať a uvedomili si, že by takáto ekonomika mohla v krajine vyvolať vysokú infláciu, tak sa japonské ministerstvo financií rozhodlo zvýšiť úrokové sadzby. Čo zapríčinilo krach na akciových trhoch a rapídne spomalenie ekonomiky v krajine.¹⁸

Po prasknutí „bubliny“ v roku 1989 zažilo Japonsko prekvapivo dlhú hospodársku recesiu, ktorá svojou vážnosťou prekonala akúkoľvek recesiu v priemyselnom svete od 30. rokov 20. storočia.¹⁹

V januári 1990 bol na japonskom akciovom trhu zaznamenaný prepad. Tento prepad bol zapríčinený celosvetovou recesiou, ktorá sa nevyznačovala svojou hĺbkou ale práveže svojou dĺžkou. Hodnoty nehnuteľností poklesli o 87 %. Bank of Japan sa snažila zmierniť následky recesie a do roku 1995 znížila úrokovú sadzbu zo 6 % na 0,5 %. Nepodarilo sa jej avšak oživiť ekonomiku, nakoľko si ľudia požičiavali príliš veľa prostriedkov na nákup nehnuteľností. Zároveň požičané prostriedky nevyužívali na spotrebu, ale na refinancovanie starého dlhu. Nízke sadzby teda obyvateľstvo využilo na splatenie starých dlhov. Vláda sa taktiež pokúsila o oživenie pomocou nástrojov fiškálnej politiky. Vynaložili kapitál na vybudovanie diaľnice a inej infraštruktúry, ktoré však vytvorili vysoký pomer dlhu k národnému HDP (hrubému domácomu produktu).

¹⁶ DINGMAN, Roger. The Dagger and the Gift: The Impact of the Korean War on Japan. In *The Journal of American-East Asian Relations* [online]. 1993, vol. 2, no.1, s. 29-55. [cit. 2022-01-05]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/23612665>

¹⁷ INVESTIČNÍ WEB. *Jedna z největších bublin historie a lekce, který si z ní odnést.* [online] In: *Investicniweb.cz*. Posledná zmena 2016-10-19. [cit. 2022-01-05] Dostupné na: <https://www.investicniweb.cz/ekonomika-politika/ekonomika/jedna-z-nejvetsich-bublin-historie-lekce-ktere-si-z-ni-odnest>.

¹⁸ SAMUELSON, Robert. *Japan's Bubble Bursts.* [online] In: *Washington Post*. Posledná zmena 1992-03-18. [cit. 2022-01-05]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1992/03/18/japans-bubble-bursts/20e6df85-cffc-4430-bc00-802775a1cf62/>.

¹⁹ Overview. *Degruyter.com: Japan Transformed* [online]. [cit. 2022-01-06]. Dostupné na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781400835096/html>

Do roku 2005 došlo k náprave účtovných výkazov spoločností. V roku 2007 japonská ekonomika začala vykazovať známky zlepšenia. V roku 2007 to bolo o 2,1 % a začiatkom roku 2008 to bolo 3,2 %. V tom období panovalo presvedčenie, že Japonsko konečne vyšlo z 20-ročného prepadu. Avšak finančná kríza v roku 2008 spôsobila, že HDP klesol na konci roku 2008 o 12,9 %. Bol to najhorší pokles od recesie v roku 1974. Ekonomický kolaps bol pre Japonsko nečakaným šokom. Výrazný pokles bol výsledkom klesajúceho vývozu spotrebnej elektroniky a predaj automobilov, nakoľko tento sektor predstavoval 16 % japonskej ekonomiky a v rokoch 2002-2008 bol hybnou silou hospodárskeho oživenia krajiny.²⁰

V prípade japonskej stratenej dekády sa všeobecne predpokladá, že Japonska centrálna banka urobila niekoľko chýb, ktoré predĺžili túto krízu na akciových a realitných trhoch. Napríklad menová politika bola tzv. „stop and go“²¹, kedy bola vláda znepokojená rastúcou infláciou a prudko rastúcimi cenami aktív. Koncom 80. rokov Japonská centrálna banka obmedzila peňažné zásoby, čo dopomohlo k spomaleniu krízy na akciových trhoch a ceny akcií začali postupne klesať. Problémom však naďalej ostali rastúce ceny realít. Z tohto dôvodu prišlo rozhodnutie zaviesť vyššie úrokové sadzby, ktoré ukončili rast cien pôdy. Toto opatrenie sa spočiatku javilo ako úspešné. Avšak v momente, keď sa ceny za pôdu znížili, vznikla úverová kríza. Toto obdobie je v Japonsku považované za najhoršie od skončenia 2. svetovej vojny. Počas týchto krízových rokov Japonsko prešlo tromi recesnými fázami. Nedajú sa však brať ako recesie, ktoré poznáme z kníh ekonómie, keďže v Japonsku bol medziročný rast HDP v plusových hodnotách po celý čas s výnimkou jedného obdobia. Najväčším problémom ústiacim do krízy bola dynamika ekonomiky, ktorá dosahovala hodnoty okolo 1-1,5 %. V týchto rokoch Japonsko zároveň prežilo veľmi prelomové obdobie v rámci ekonomicko-politického vývoja v krajine.

Východisko z tejto situácie vláda videla jedine v aktívnej hospodárskej politike, pričom plánovali využiť menové aj fiškálne zdroje. Prijatými krokmi chceli podporovať

²⁰ INTERNATIONAL MOTENARY INSTITUTE. *Currency Internationalization and Macro Financial Risk Control* [online]. .Singapore: Palgrave macmillan, 2018, 426 s. ISBN 978-981-13-0698-3. Dostupné na: https://books.google.sk/books?id=xqJoDwAAQBAJ&pg=PA113&lpg=PA113&dq=In+January+1990,+Japan%27s+stock+market+crashed.&source=bl&ots=powI2hp3Vo&sig=ACfU3U2C28xADZrLyKLiY4LEy11WXbhj4Q&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=In%20January%201990%2C%20Japan's%20stock%20market%20crashed.&f=false

²¹ NIELSEN, Berry. The Lost Decade: Lessons From Japan's Real Estate Crisis. In: *Investopedia.com* [online]. Posledná zmena 2022-01-14 [cit. 2022-01-15]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/articles/economics/08/japan-1990s-credit-crunch-liquidity-trap.asp>

domáci trh, znižovať napríklad dane z príjmu alebo podporovať rôzne odvetia (napríklad poľnohospodárstvo). Ekonomický vývoj Japonska mal vplyv taktiež na importnú politiku. Vláda sa sústredila na udržanie dobrých vzťahov so zahraničím a zároveň na príliv priamych zahraničných investícií. Neskôr sa japonská vláda pokúsila o harmonizáciu vládnych financií a čo najväčšie zníženie deficitného rozpočtu. Nástrojmi na dosiahnutie týchto cieľov bolo napríklad zvýšenie daní alebo uskutočnenie reformy v oblasti školstva.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom bakalárskej práce je analyzovať a popísať historický vývoj ekonomickej a politickej situácie Japonska od 2. svetovej vojny až po súčasnosť, a zároveň sumarizovať najvýznamnejšie faktory determinujúce jeho budúcnosť.

K naplneniu hlavného cieľa predkladanej práce pritom smeruje stanovenie a naplnenie nasledujúcich čiastkových cieľov práce:

- pre komplexné pochopenie súvislostí stručne charakterizovať ekonomickú a politickú situáciu Japonska pred 2. svetovou vojnou,
- analyzovať historický ekonomický a politický vývoj Japonska a skúmať jeho vplyv na súčasnú situáciu,
- identifikovať kľúčové míľniky v ekonomickom a politickom vývoji Japonska, ako aj popísať prijaté opatrenia krajiny v reakcii na dané udalosti,
- identifikovať najvýznamnejšie potenciálne riziká v budúcom vývoji krajiny, a následne sumarizovať opatrenia krajiny prijaté na ich elimináciu.

Predmetom skúmania v bakalárskej práci je ekonomický a politický vývoj Japonska. Bakalárska práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola je zameraná na históriu Japonska od obdobia pred 2. svetovou vojnou, cez obdobie 2. svetovej vojny, až po rok 2008 svetovej finančnej krízy. Stanovenie cieľov práce, zhrnutie použitých zdrojov a metód je súčasťou druhej kapitoly. V tretej kapitole je pozornosť upriamená na rôzne aspekty, ktoré sa podieľali, resp. podieľajú na súčasnom stave Japonska, ako je napríklad detail Japonskej krízy v roku 2008 či dominancia liberálno-demokratickej politickej strany. Významnou časťou tretej kapitoly je pohľad na budúci vývoj ekonomickej a politickej situácie v Japonsku.

Pre vypracovanie bakalárskej práce bolo použitých viacero zdrojov predovšetkým zahraničných autorov. Išlo hlavne o vedecké články, odborné práce a oficiálne webové stránky rôznych japonských inštitúcií. Dôležitým zdrojom dát a štatistík boli pritom globálne stránky, ako napríklad stránky Svetovej banky.

V bakalárskej práci sme využili viacero metód vedeckého skúmania. Pri spracovávaní poznatkov o historickom vývoji Japonska boli použité obsahovo-kausálna analýza a predovšetkým historicko-logická metóda. Metóda kauzálnej analýzy bola použitá pri definovaní vzťahov príčina – dôsledok, napríklad pri určovaní dôsledkov prijatých

opatrení v reakcii na situáciu v období tzv. japonskej stratenej dekády. Na druhej strane, metóda syntézy bola využitá pri formulovaní záverov. Ďalšou metódou, ktorá bola v práci uplatnená je komparácia, napr. pri porovnávaní ekonomickej situácie Japonska a Južnej Kórei. Pri komparatívnej metóde sme si zvolili porovnávať Japonsko a Južnú Kóreu, to z dôvodu podobnosti v krajinách, či už z geografického hľadiska alebo v podobnosti ich technologických úspechov, taktiež sú to krajiny s veľkou ekonomickou úspešnosťou. Pre zobrazenie zistených skutočností boli zároveň grafickými metódami vytvorené zobrazovacie prostriedky v podobe grafov.

3 Výsledky práce a diskusia

V tejto kapitole bakalárskej práce sa venujeme analýze a popisu vybraných aspektov, ktoré majú vplyv na ekonomickú a politickú situáciu Japonska, ako napríklad relatívne nedávna ekonomická kríza z roku 2008 či dominancia Liberálno-demokratickej strany. Dôležitou časťou kapitoly je aj odhad budúceho vývoja ekonomiky i politiky Japonska.

3.1 Japonsko v porovnaní s Južnou Kóreou

Po rôznych krízach a znovu oživeniach ekonomiky sa v tejto časti bakalárskej práce zameriame na ekonomické vzťahy medzi Japonskom a inými krajinami, najmä na vzťahy s Južnou Kóreou. Japonsko a Južná Kórea boli v histórii brané ako „blízki priatelia“, najmä z dôvodu, že sú to krajiny k sebe geograficky blízke a teda obchod medzi týmito krajinami bol od začiatku vnímaný ako veľmi logický a opodstatnený. V rokoch 1910-1945 prebehla japonská kolonizácia Kórejského polostrova, čo značne naštrbilo vzťahy medzi týmito dvoma krajinami. Japonsko v súčasnosti predstavuje druhú najväčšiu ekonomiku a Južná Kórea obsadzuje jedenáste miesto v pomyselnom rebríčku najväčších ekonomík sveta z hľadiska HDP. Z tohto dôvodu je najrozumnejšie, aby tieto krajiny dokázali spolu spolupracovať.

Po druhej svetovej vojne dosahovali Japonsko aj Južná Kórea dlhodobo veľmi vysokú mieru rastu. Priemerná miera rastu reálneho HDP Japonska v rokoch 1955 - 2005 bola 4,52 %. V prípade Južnej Kórei bol v tom istom období zaevidovaný rast reálneho HDP vo výške 6,59 %. Mieru rastu HDP Japonska a Južnej Kórei v jednotlivých dekádach sledovaného obdobia rokov 1955-2005 porovnáva aj nasledujúca tabuľka 1.

Ako je možné vyčítať z tabuľky 1, rast reálneho HDP v Japonsku bol v rokoch 1955-1969 pomerne rapídny, následne sa situácia v Japonsku začala zmierňovať a prišiel aj menší pokles. Reálny HDP Južnej Kórei v porovnaní s Japonskom dosahuje vyššiu úroveň miery rastu ako aj vyšší celkový priemer sledovaného obdobia.

Tabuľka 2 Vývoj priemernej miery rastu reálneho HDP Japonska a Južnej Kórei v rokoch 1955-2005

Obdobie rokov	Priemerný rast reálneho HDP (%)	
	Japonsko	Južná Kórea
1955-1959	7,46	3,92
1960-1969	8,85	7,34
1970-1979	5,00	8,00
1980-1989	3,72	7,32
1990-1999	1,12	5,96
2000-2005	1,53	5,03
1955-2005	4,52	6,59

Zdroj: SINHA, Dipendra. Patents, Innovations and Economic Growth in Japan and South Korea: Evidence from Individual Country and Panel Data. In *Applied Econometrics and International Development* [online] . 2008, vol. 8, no. 1, s. 183. [cit. 2022-01-18] . Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1308261

Výška a vývoj HDP Južnej Kórei sú považované za naozaj obdivuhodné, pričom sa výška HDP pripisuje najmä rýchlej industrializácii krajiny. Taktiež je Južná Kórea charakterizovaná vysokou otvorenosťou ekonomiky, čo sa týka zahraničného obchodu. Otvorená ekonomika nie je vždy pre krajinu zárukou priaznivých výsledkov, avšak v prípade Južnej Kórei

to funguje z dôvodu neustále sa zlepšujúcich výrobných technológií a zlepšujúceho sa ľudského kapitálu.²² Vďaka svojej úspešnej industrializácii sa už v roku 1996 stala členom OECD. Z historického pohľadu Južnej Kórei veľmi pomohol aj silný ťažký a chemický priemysel, ktorým si zabezpečila stabilný ekonomický rast. V súčasnosti sa snaží vrátiť svoju ekonomiku do pôvodného stavu od svojej poslednej významnej krízy z roku 2008, ktorá zasiahla aj Japonsko. Momentálne je ekonomika Južnej Kórei zameraná na výrobu

²² KHANDKER, Abeer. Why is the South Korean growth experience different? An analysis of the differences of per capita GDP between South Korea and South Asian countries. In *Economic Change and Restructuring* [online]. 2016, vol. 46, s. 41-69. [cit. 2022-01-20] Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10644-015-9173-7>

elektroniky a podobne ako Japonsko predstavuje významného dodávateľa automobilov do celého sveta.²³

Obidve spomínané krajiny predstavujú veľké a silné trhy, ktoré sú významné svojou veľkou kúpnu silou. Obe krajiny zároveň uzatvorili zmluvu o voľnom obchode s Európskou úniou, čo im pomohlo ešte viac rozšíriť svoj export. Japonsko a Južná Kórea sú taktiež charakteristické svojou vysokou vyspelosťou v oblasti technológií. Hoci Južná Kórea mierne zaostáva za Japonskom, stále je ekonomikou s vysokými príjmami, s vysokou pridanou hodnotou vývozu, ako aj finančne silným spotrebiteľom.²⁴ Nakoľko ide o krajiny spojenecké, podstatný objem ich exportu a importu sa uskutočňuje práve medzi nimi.

3.2 Japonská kríza v roku 2008 a jej dôsledky

V roku 2008 v Japonsku prudko klesal skutočný export. Jeden z dôvodov môže byť kríza, ktorá sa v tomto období odohrávala v Spojených štátoch ako dôsledok pádu Lehman Brothers. Kríza v Spojených štátoch pritom vyvolala po celom svete neistotu ohľadom ekonomických vyhliadok do budúcnosti, domácnosti začali odkladať nákup nepotrebných produktov ako sú napríklad motorové vozidlá, ktoré Japonsko exportuje vo veľkom a najmä do USA. Rovnakú situáciu Japonsko zaevidovalo v rôznych elektrických spotrebičoch o ktoré ľudia stratili záujem a následne Japonsku rapídne poklesol ich export. Ďalším dôvodom môže byť aj tzv. patová situácia, ktorá vznikla na finančnom trhu taktiež z dôvodu pádu Lehman Brothers. Dôsledkom tejto situácie bolo obmedzenie dostupnosti financovania obchodu, čo sa dotklo aj medzinárodného obchodu. Počas tohto obdobia zároveň rapídne strácali na hodnote cenné papiere.

Rapídne zníženie exportu Japonska ako súčasť veľkého obchodného kolapsu malo taktiež veľmi vážny dopad na japonský priemysel a jeho robotníkov. Odvetia, ktoré boli najviac ovplyvnené touto krízou boli tie, ktoré mali širokú škálu priemyselných odvetí

²³ WOLTEMAR, Richard. K ekonomickému vývoju Kórejskej republiky. *Medzinárodné vzťahy* [online]. Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, právne a kultúrne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2010, roč. 8, s. 112-122. [cit. 2022-02-22]. ISSN 1336-1562. Dostupné na: <https://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journal/MV2010-1.pdf#page=113>

²⁴ TOMČÍK, Ondrej. Vzťah obchodnej komplementarity s výškou realizovaného exportu SR do vybraných krajín východnej Ázie – Čína, Japonsko, Južná Kórea. *Merkúr 2019* [online]. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie pre PhD. študentov a mladých vedcov. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2019, s. 259-266. [cit. 2022-02-22]. ISBN 978-80-225-4657-7. Dostupné na: <https://conferences.euba.sk/merkur/files/zbornik-merkur-2019.pdf#page=259>

a podporovali ich poskytovaním produktov, ktoré potrebovali na dodatočnú výrobu. Teda konkrétne išlo o odvetia výroby automobilových vozidiel. V roku 2009 poklesol export do Spojených štátov o viac ako polovicu. Pokles exportu v automobilovom priemysle mal obrovský vplyv aj na ostatné odvetia. Na stránke e-stat je z tzv. tabuľky input a output možné zistiť na koľko odvetví má japonský automobilový priemysel vplyv. V roku 2009 ovplyvnil pokles v automobilovom priemysle tri ďalšie odvetvia. Automobilový priemysel má pritom najväčší rozsah vplyvu spomedzi všetkých odvetí, ktoré sa v Japonsku nachádzajú.

Spomínané faktory mali za dôsledok výrazný pokles reálneho HDP Japonska. Na druhej strane sa však ďalší významný národný ekonomický ukazovateľ nezamestnanosť nijak výrazne nezhoršil. Vývoj nezamestnanosti v Japonsku a zároveň porovnanie so Spojenými štátmi v priebehu rokov 2006 – 2018 zobrazuje nasledujúci graf 1.

Graf 1 Vývoj nezamestnanosti Japonska a USA v rokoch 2006-2018

(Data Source) Japan: Cabinet Office, United States: Federal Reserve Bank of St. Louis

Zdroj: SAITO, Jun. Why Was Japan Struck So Hard by the 2008 Crisis? In: *jcer.or.jp* [online]. Posledná zmena 2018-10-01 [cit, 2022-02-28]. Dostupné na: <https://www.jcer.or.jp/english/why-was-japan-struck-so-hard-by-the-2008-crisis>

Na zobrazenom grafe 1 je možné pozorovať, že nárast nezamestnanosti v Japonsku v krízovom období je v porovnaní s USA podstatne menší aj menej rapidný.

Situácia, ktorá sa odohrala v USA v roku 2008 je často pripisovaná historickým udalostiam. Konkrétne mnohí analytici poukazujú na to, že Japonsko si veľmi podobnou krízou prešlo v 90-tych rokoch, kedy hovoríme o už spomínanej Japonskej stratenej dekáde. USA v týchto krízových rokoch podstupovala podobné kroky ako v minulosti Japonsko, ako napríklad znižovanie úrokových sadzieb.

3.3 Politický vývoj Japonska od roku 2000

Politická situácia v Japonsku bola mnoho krát nestabilná. Japonské vlády sa dlhé roky snažili o zlepšenie ekonomiky rôznymi prostriedkami, ktoré sa nie vždy ukázali ako účinné. Preto aj v dnešnej dobe je diskutabilné, ako dlho si bude Japonsko schopné udržať stabilitu na súčasnej úrovni. V minulosti môžeme sledovať tri známe recesie, ktorými si Japonsko prešlo a zlepšenie situácie medzi danými recesiami bolo vždy len krátkodobé.

Zdá sa však, že od roku 2001 je ekonomika a politika Japonska stabilná. Za súčasťou stability pritom stojí bývalý japonský predseda vlády Džuničiró Koizumi, ktorý bol politikom tretej generácie. Džuničiró Koizumi študoval ekonómiu v Tokiu a neskôr študoval aj v Londýne. Voľby vyhral v roku 2001, pričom v histórii Japonska to boli prvé voľby, kedy mohli hlasovať radoví členovia politickej strany nazývanej Liberálno-demokratická strana. Koizumi pritom zvíťazil s pomerne výrazným rozdielom od svojho protikandidáta.²⁵

Džuničiró Koizumi sa označuje za osobu, ktorá v Japonsku uskutočnila veľké zmeny. Išlo o viaceré zmeny v ekonomike, ktoré boli do veľkej miere úspešné. Na poste predsedu vlády pôsobil 5 rokov, čo je v Japonsku obdivuhodné a skôr nevídané, nakoľko práve časté striedanie na poste predsedu vlády spôsobovalo krajine citeľnú nestabilitu. V roku 2003 bol Koizumu opäť zvolený vo voľbách, ktoré boli predčasné a vyžiadané priamo od Koizumu. Voľby slúžili skoro ako referendum, či ľudia súhlasia s jeho reformou japonskej pošty. Reforma japonskej pošty spočívala v jej privatizácii, ktorá sa začala uskutočňovať hneď po spomínaných voľbách. V Japonsku je táto téma o privatizácii pošty vnímaná citlivo, najmä z dôvodu veľkej zamestnanosti občanov Japonska práve na pošte, a to rádovo v tisíckach pracovných miest. Išlo taktiež o najväčší finančný dom na svete, keďže japonská pošta neposkytuje výhradne poštové služby, ale taktiež funguje sporiteľňa

²⁵ Prime Ministers. *Britannica.com: Koizumi Junichiro* [online]. Posledná zmena 2022-04-01 [cit. 2022-03-05]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Koizumi-Junichiro>

a životná poisťovňa.²⁶ Podľa predsedu vlády sa mali tieto všetky služby rozdeliť, čo by malo za následok rušenie prevádzok a teda by isté množstvo ľudí prišlo o svoje pracovné miesta. V pláne reformy bolo pritom rozdelenie služieb na doručovacie služby, poistenie a bankové služby. Reforma sa začala uskutočňovať v roku 2005 a trvala dvanásť rokov.

V roku 2006 oznámil Koizumu odchod z politiky, pričom neurčil svojho nástupcu. Po ňom bol zvolený Šinzó Abe, ktorý realizoval podobnú politiku ako Koizumu. Šinzó Abe bol predseda vlády dva krát, pochádzal už z politickej rodiny a študoval na univerzite v Tokiu a neskôr študoval aj v Spojených štátoch amerických.²⁷ Šinzó Abe bol taktiež najdlhšie pôsobiaci predseda vlády v celej histórii Japonska. Počas svojej vlády dosiahol niekoľko úspechov, predovšetkým zabezpečil stabilitu japonskej vlády, čo umožnilo Tokiu získať opäť svoje miesto na medzinárodnej scéne. Vďaka jeho víziám sa Japonsko stalo veľmi silnou krajinou v oblasti regionálnej politiky, svoje vízie využil na pretvorenie byrokracie v japonskej národnej bezpečnosti a zabezpečil, aby Japonsko bolo tvorcom pravidiel a nie ich prijímateľom.²⁸

V roku 2020 sa v Japonsku uskutočnili voľby do parlamentu. V japonských voľbách zvíťazil a aktuálne je predsedom vlády Fumio Kišida. Jeho politika je v dôsledku svetových udalostí upriamená najmä na boj s novým koronavírusom. Zároveň sa však pokúša o vytvorenie tzv. novej éry po skončení pandémie. Počas svojho vládnutia si stanovil rôznorodé ciele, pričom medzi hlavné zásady kabinetu Kišida patria:

- Vždy predvídajte to najhoršie, chráňte životy a zdravie ľudí a vráťte japonskú ekonomiku čo najskôr na správnu cestu;
- Pokus o realizáciu nového kapitalizmu, a teda pokus o dosiahnutie stratégií rastu a distribučná stratégia;
- Propagovanie diplomatickej ochrany a národnej bezpečnosti, jeho plánom je chrániť občanov Japonska a ochraňovať japonské národné záujmy;

²⁶ Zpravy. *Openiazoch.zoznam.sk* " Koizumiho privatizácia pošty dostala zelenú [online]. Posledná zmena 2005-09-13 [cit. 2022-03-15]. Dostupné na: <https://openiazoch.zoznam.sk/info/zpravy/more.asp?NewsID=36113>

²⁷ Prime Ministers. *Britannica.com: Abe Shinzo* [online]. Posledná zmena 2021-09-17 [cit. 2022-03-18] Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Abe-Shinzo>

²⁸ GLOSSERMAN, Brad. What Abe leaves behind for Japan and the world. In: *japantimes.co.jp* [online]. Posledná zmena 2020-08-29 [cit. 2022-03-18] Dostupné na: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2020/08/29/commentary/japan-commentary/shinzo-abe-japan-achievements/>

- Posledným bodom je robiť všetko, čo je v silách japonskej vlády, aby pomohli občanom Japonska zotaviť sa po zemetrasení.²⁹

Politiku Fumio Kišida vnímame ako veľmi podstatnú, keďže sa pokúša o zotavenie sa Japonska v každom smere, či už sú to silné ekonomické následky po stále pretrvávajúcej pandémie alebo následky prírodnej katastrofy, ktorá sa v krajine odohrala. Taktiež oceňujeme jeho prístup ku ochrane obyvateľstva. Aktuálna pandémia koronavírusu je v Japonsku naozaj vážne braná a vládny predstavitelia sa maximálne snažia o udržanie svojho obyvateľstva v bezpečí.

V súčasnej politike Japonska môžeme nájsť aj mnoho iných zaujímavých politických predstaviteľov, ako napríklad ministra vnútra a komunikácií Yasuši Kaneko alebo ministra spravodlivosti Yosihisa Furukawa.³⁰

Ako sme už spomínali, stále prebiehajúca pandémia má veľký vplyv na všetky krajiny sveta už od začiatku vypuknutia v Číne. Mesto Wuhan, v ktorom pandémia vypukla má mnoho obyvateľov, ktorí bežne cestujú aj za hranice štátu. Podľa dostupných údajov na začiatku pandémie v januári roku 2020 cestovalo len do Japonska 15 000 obyvateľov mesta Wuhan. V dôsledku tejto skutočnosti sa vírus rýchlo preniesol zo susednej Číny do Japonska. Japonská vláda nezareagovala na šíriaci sa vírus pohotovo, nakoľko bývalý predseda vlády Šinzó Abe sa sústredil v tej dobe na blížiac sa olympijské hry. Z toho dôvodu sa guvernér Hokkaido rozhodol bez zákonných právomoci zaviesť „Lockdown“, čo značne pomohlo spomaliť šíriaci sa vírus.³¹

3.4 Liberálno-demokratická strana a opozícia voči nej

Liberálno-demokratická strana (ďalej aj LDP) je najväčšia politická strana v Japonsku, ktorá si drží svoju moc už od roku 1955. Strana vo všeobecnosti do veľkej miery rešpektuje obchodné záujmy a nasleduje proamerickú štruktúru. Liberálno-demokratická strana bola strojcom pozoruhodného zotavenia sa Japonska po 2. svetovej vojne a obrovského ekonomického rozvoja. Zároveň sa vlády tejto strany zaslúžili

²⁹ Prime Minister's Office of Japan. *Kantei.go.jp: Druhý kabinet Kishida* [online]. [cit. 2022-03-18] Dostupné na: http://www.kantei.go.jp/jp/headline/seisaku_kishida/saigai.html#1-2

³⁰ Prime Minister's Office of Japan. *Kantei.go.jp: Ministerský zoznam kabinetu Kishida* [online]. [cit. 2022-03-19] Dostupné na: http://www.kantei.go.jp/jp/101_kishida/meibo/index.html

³¹ TOOZE, Adam. *Shutdown: How Covid Shook The World's Economy*. New York City : Viking, 2021. 410 s. ISBN 9780593297551.

pre Japonsko o získanie titulu ekonomickej superveľmoci. Svoju silu si táto strana udržala do polovice 90. rokov.

Na rozdiel od dominantných strán v iných vyspelých demokraciách, ako sú napríklad Sociálnodemokratická strana vo Švédsku alebo Kresťanskodemokratická v Taliansku, Liberálno-demokratickej strane chýbala spoločenská organizácia (ako napríklad odborová organizácia alebo náboženská organizácia), ktorá by prenikla do spoločnosti a zmobilizovala podporu na základe hotového hodnotového systému. Bez takejto organizačnej a programovej podpory si museli japonskí konzervatívci vytvoriť vlastnú organizačnú a volebnú podporu a definovať vlastnú identitu, aby dali zmysel japonskému konzervativizmu.³² Od svojho založenia v roku 1955 vyhrávala táto strana s výnimkou jedných všetky celoštátne voľby a takmer všetci členovia vlády boli z danej politickej strany.

Mnohé krajiny majú svoje veľmi silné politické strany, ktoré si už roky držia prvenstvo v mnohých voľbách, ale sila LDP sa považuje za nadmerne vysokú a hodnú obdivu. V roku 1993 nastala v politike Japonska veľká zmena. Z krajiny, kde vládla dlhé roky jedna politická strana sa zrazu stala krajina s neustále sa meniacou politikou. Odvtedy sa pokúša LDP o svoje prvenstvo každé voľby a väčšinou sa im to aj darí.³³ Prvenstvo stratila LDP v roku 1993 najmä z dôvodu, že ich politika bola silno zastaraná a občania Japonska potrebovali určitú zmenu a oživenie svojej politiky do budúcnosti.

3.5 Odhad budúceho ekonomického a politického vývoja v Japonsku

V roku 2020 začala pandémia ochorenia COVID-19, ktorá potrápila všetky krajiny sveta a Japonsko nebolo výnimkou. Japonsko už v roku 2020 zvolilo silnú politiku a pokúša sa obnoviť svoju krajinu v čo najkratšom čase. Ako sme už spomínali, nová vláda pôsobiaca od roku 2020 sa neustále snaží bojovať s pandémiou a chrániť ľudské životy. Túto orientáciu vlády potvrdzuje aj jej deklarovanie v jednom bode kabinetu Kišida, ktorý bol spomínaný v predchádzajúcich častiach práce. Neustále sa objavujúce nové varianty tohto vírusu sú pre mnohé krajiny, vrátane Japonska, veľkým rizikom v oblasti ekonomického vývoja. Napriek tomu v roku 2022 Japonsko odhaduje, že dôjde k oživeniu hospodárstva, a to konkrétne

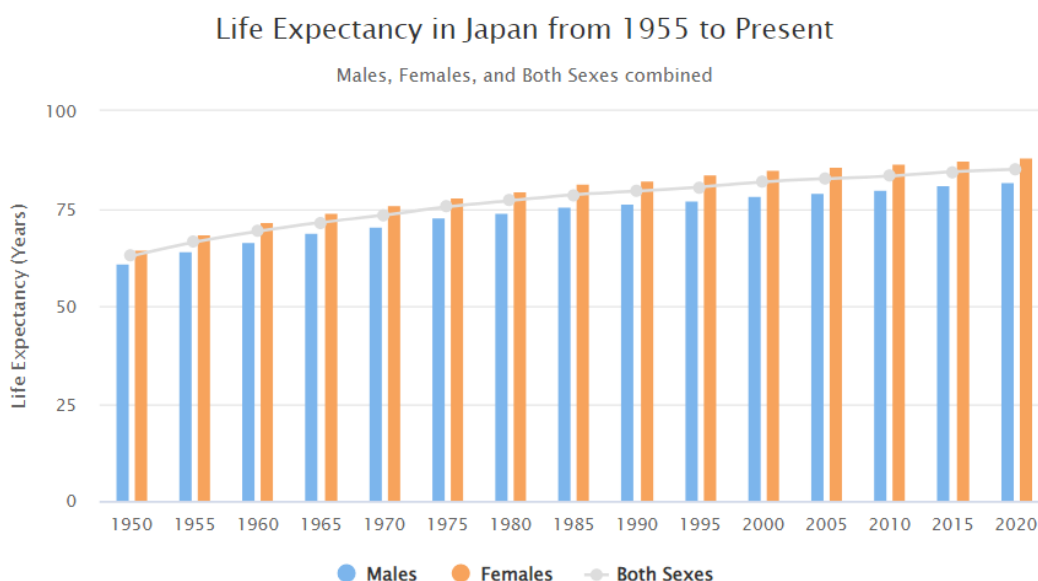
³² YASUSUKE, Murakami. *The Political Economy of Japan*. 1. vyd. Stanford: Stanford University Press, 1992. 520 p. ISBN 978-0804713801.

³³ Overview. *Degruyter.com: Ending the LDP Hegemony* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9780824862374/html>

v oblasti služieb. Japonsko v tomto roku zavádza napríklad kampaň s názvom „Go to travel“ s cieľom obnovenia cestovného ruchu v krajine, pričom sa predpokladá až 4 %-ný nárast.³⁴

Japonsko bude v budúcnosti čeliť mnohým výzvam. Jednou z nich sú napríklad demografické faktory, keďže Japonsko má staršie obyvateľstvo. Rastúci trend očakávanej dĺžky života Japoncov pretrváva dlhodobo a môžeme ho vidieť na nasledujúcom grafe 2.

Graf 2 Očakávaná dĺžka života v Japonsku od roku 1950 do 2020

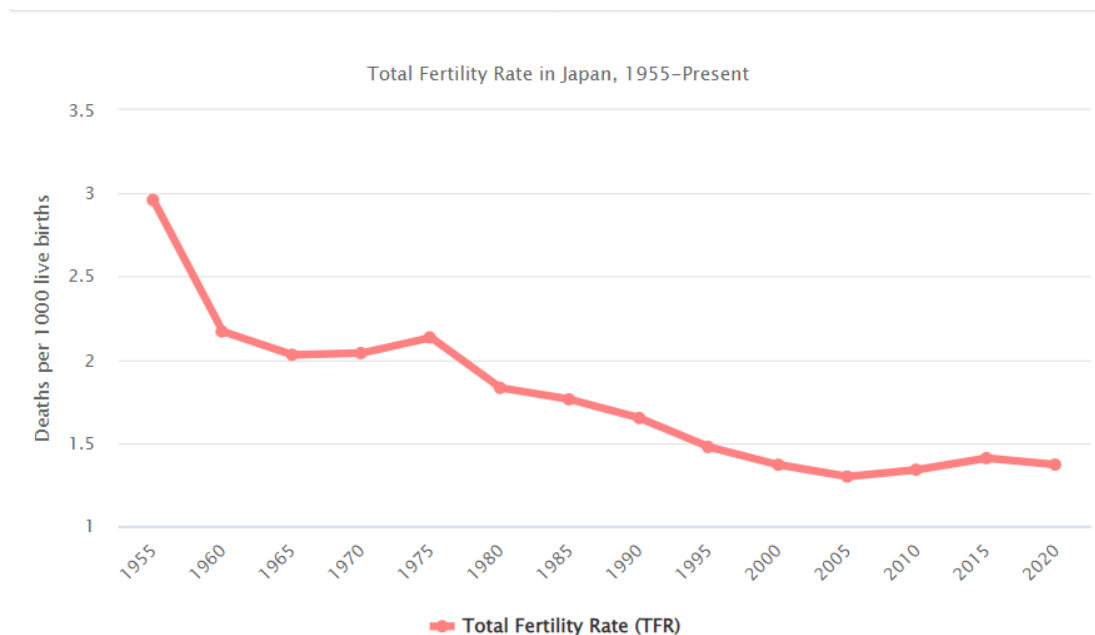
Zdroj: Japan Demographics. *Worldometers.info: Life Expectancy* [online] [cit. 2022-03-30].
Dostupné na: <https://www.worldometers.info/demographics/japan-demographics/#tfr>

Aktuálna očakávaná dĺžka života žien v Japonsku je vo výške 88,1 roka a mužov vo výške 81,9 roka. Na jednej strane môžeme staršie obyvateľstvo Japonska považovať za pozoruhodné z dôvodu, že Japonsko má najdlhšiu životnosť. Tento trend je možné pozorovať aj v iných krajinách, avšak nie v každej krajine predstavuje takú hrozbu ako v Japonsku. Japonsko tým, že má najdlhšie žijúcich obyvateľov má populáciu dostatočne vysokú, lenže väčšina obyvateľov už nie je v produktívnom veku a pomerne významné množstvo obyvateľov v produktívnom veku krajinu opúšťa. Tieto faktory síce vyvolávajú

³⁴ KANDA, Keiji, et al. Economic outlook revised; COVID-19 variants and resource price highs require continued vigilance. In *Japan's Economy Monthly Outlook (Feb 2022)*. [online]. 2022, 12 p. [cit. 2022-03-28] Dostupné na: https://www.dir.co.jp/english/research/report/jmonthly/20220303_022884.html

obavy z budúcnosti krajiny, avšak stále nie sú tak vážne a alarmujúce ako extrémne nízka pôrodnosť. Vývoj pôrodnosti v Japonsku v období rokov 1955 až 2020 znázorňuje nasledujúci graf 3.

Graf 3 Pôrodnosť v Japonsku od roku 1955 do 2020

Zdroj: Japan Demographics. *Worldometers.info: Fertility Rate*. [online] [cit. 2022-03-30]. Dostupné na: <https://www.worldometers.info/demographics/japan-demographics/#tfr>

Na vyššie zobrazenom grafe 3 môžeme pozorovať akú alarmujúco nízku pôrodnosť Japonsko má. Zaujímavosťou je, že Japonsko zaznamenáva tento trend dlhodobo. Rápidny pokles môžeme pozorovať už medzi rokmi 1955-1960, kedy sa pôrodnosť znížila z priemeru tri deti na jednu ženu na 2,2 dieťaťa na jednu ženu. Pre porovnanie v roku 1960 vo svete predstavovala pôrodnosť 4,979 dieťaťa na ženu.³⁵ V ďalších rokoch sa krivka stále viac a viac zalamuje smerom dole. V niektorých rokoch (napríklad 1975) krivka mierne vystúpila smerom nahor, avšak rozdiel je len jedna desatina čísla. Posledné údaje sú dostupné z roku 2020, kedy pôrodnosť v Japonsku predstavuje len 1,4 dieťaťa na jednu ženu.

Ďalším faktorom, ktorému bude musieť Japonsko v budúcnosti čeliť je vysoký verejný dlh, ktorý má dlhodobo stúpajúcu tendenciu. Pokiaľ v roku 1990 predstavoval

³⁵ Fertility rate. *Worldbank.org: Fertility rate, total (births per woman)*. [online] [cit. 2022-04-03] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN>

verejný dlh Japonska 52,894 % HDP, v roku 2016 stúpol až na hodnotu 193,394 % HDP.³⁶ V decembri 2020 predstavoval dlh japonskej vlády 224,9 % nominálneho HDP krajiny v porovnaní s pomerom 220,1 % v predchádzajúcom štvrtroku.³⁷ Začiatok kumulovania tohto dlhu pritom datujeme v roku 1990, kedy v Japonsku praskla bublina v oblasti financií a nehnuteľností. Vďaka stimulačným balíkom a rýchlo starnúcemu obyvateľstvu, ktoré zvyšuje náklady na zdravotnú starostlivosť a sociálne zabezpečenie, dlh Japonska prvýkrát prekročil hranicu 100 % HDP koncom 90. rokov.³⁸ Súčasná situácia v súvislosti s prebiehajúcou pandémiou taktiež prehĺbila verejná dlh Japonska, a to z dôvodu nákupu zdravotníckych pomôcok.

Jedným z faktorov, ktoré môžu v budúcnosti významne ovplyvniť situáciu v Japonsku, je napríklad aj nízka produktivita práce. Za podstatné považujeme spomenúť aj problematiku koncentrácie vývozu Japonska na autá a ich súčiastky, oceľové výrobky a polovodiče. Ak sa bude svet v boji proti klimatickým zmenám naďalej uberať smerom k elektrickým vozidlám, japonská ekonomika sa stane cieľom negatívnych dopadov tohto trendu. Elektrické vozidlá totiž pozostávajú z o jednu tretinu menej dielov ako vozidlá na plynový pohon. Aby mohla krajina čeliť týmto výzvam, japonská vláda požaduje, aby výrobcovia do roku 2050 prestali vyrábať konvenčné automobily.³⁹

³⁶ Government debt. *Worldbank.org: Central government debt, total (% of GDP) – Japan*. [online] [cit. 2022-04-03] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.DOD.TOTL.GD.ZS?end=2016&locations=JP&start=1990&view=map>

³⁷ *Ceicdata.com: Japan Government Debt: % of GDP* [online] [cit. 2022-04-18]. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/japan/government-debt--of-nominal-gdp>

³⁸ Japan's debt mountain: How is it sustainable? In: *Economictimes.com* [online] Posledná zmena 2020-06-10 [cit. 2022-04-18]. Dostupné na: <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/business/japans-debt-mountain-how-is-it-sustainable/articleshow/76298563.cms?from=mdr>

³⁹ Japan Promotes Electrified Vehicle (xEV) Strategy ahead of 2050. In: *Meti.go.jp* [online] Posledná zmena 2018-11-20 [cit. 2022-04-18]. Dostupné na: <https://www.meti.go.jp/english/mobile/2018/20180911001en.html>

Záver

Z historické hľadiska až po súčasnosť môžeme v Japonsku pozorovať rôzne významné míľniky, ako napríklad podpísanie novej ústavy pod okupáciou Ameriky, čo v Japonsku spravilo významné zmeny. Následným významným míľnikom možno považovať aj rôzne ekonomické zmeny, ako sme už spomínali keď Japonsko zrušilo silné monopoly v krajine. Japonsko si prešlo na svojej ceste mnohými krízami, ktoré Japonsko poznačilo v mnohých smeroch. Ako prvú sme spomínali Japonskú stratenú dekádu, kedy si Japonsko prešlo veľmi významnou recesiou a chybu vtedy urobila Japonská centrálna banka, no následne spravila rôzne kroky. Znížili napríklad dane z príjmov a pokúšali sa znížiť deficitný rozpočet, tieto kroky pomohli japonskú ekonomiku oživiť. Ďalšou spomínanou krízou bola kríza v roku 2008, táto je významná aj napriek tomu, že Japonsko nebolo výlučným vinníkom v danej kríze, ale vývoj udalostí ovplyvnil Japonsko do značnej miery. Od týchto kríz si Japonsko do súčasnosti neprešlo ďalšími významnými krízami aj keď už spomínaný verejný dlh je vysoký, napriek tomu sa Japonsko ponaučilo dostatočne a podarilo sa im oživiť svoju ekonomiku do takej miery ako je teraz každému Japonsko známe, ako ekonomická veľmoc a vyspelá, vysoko prosperujúca krajina.

V našej bakalárskej práci sme sa zamerali na ekonomický a politický vývoj Japonska. V prvej kapitole sme sa primárne sústredili na vývoj v histórii. Postupne sme analyzovali vývoj Japonska pred druhou svetovou vojnou a zamerali sme sa najmä na vývoj v období Meidži. Toto obdobie malo veľký vplyv na následný vývoj. Japonsko predstavovalo zo začiatku nie tak úspešnú krajinu, čo sme na následnej analýze zistili, že sa situácia zmenila. V jednej z podkapitol sme sa zamerali na kapitulovanie Japonska. Čo považujeme za historicky významný krok Japonska, keďže následne došlo k okupácii danej krajiny a toto pre Japonsko spôsobilo mnohé dôležité kroky, ktoré mali značný vplyv na vývoj Japonska až po súčasnosť. Ako najvýznamnejší krok z politického vplyvu vnímame zavedenie novej ústavy a z ekonomického hľadiska išlo o rozpustenie monopolov.

Tento pozorovaný fakt sme si určili aj ako jeden z čiastočných cieľov, keď sme chceli stručne charakterizovať ekonomickú a politickú situáciu Japonska pred druhou svetovou vojnou. Tento cieľ sme použili ako prístroj na pochopenie následných udalostí v ekonomickom a politickom vývoji Japonska. Ďalšie čiastkové ciele sme si určili konkrétne pozorovanie ekonomického a politického vývoja z historické hľadiska, kde sme

pozorovali vývoj v krajine počas druhej svetovej vojny až pomaly po súčasnosť. Tieto fakty sme objasnili v prvej kapitole a pozorovali sme ich vplyvy na súčasnosť.

V tretej kapitole sme pozorovali Japonsko v súčasnosti a taktiež pozorovali historické vplyvy na súčasnosť. V tretej kapitole sme analyzovali dlho pretrvávajúcu vládnu stranu LDP a taktiež sme sa pozreli na výsledky posledných volieb z roku 2020 a vymenovali si základne body súčasnej vlády Japonska a v krátkosti sme analyzovali akým smerom sa v najbližších rokoch chce Japonsko vybrať.

Ďalším čiastočným cieľom sme si určili identifikovať kľúčové míľniky v ekonomickom a politickom vývoji Japonska, v poslednej podkapitole sme si stručne identifikovali tie najvýznamnejšie, ktoré sú v predošlých podkapitolách vysvetlené. Medzi významné míľniky považujeme ako už významné krízy alebo významné zmeny v politickom a ekonomickom vývoji v Japonsku počas skúmaných rokov. Japonsko sa preukázalo ako krajina, ktorá je schopná sa z vlastných chýb poučiť a nájsť si postupne cestu z každej patovej situácie. Postupným analyzovaním sme mohli vidieť ako Japonsko riešilo každú situáciu, v prípade kedy hovoríme o tzv. stratenej dekáde sa vláda Japonska pokúsila zmierniť dopad krízy napríklad znižovaním dane z príjmu alebo podporovať v Japonsku odvetia ako napríklad poľnohospodárstvo. Japonská vláda urobila mnohé kroky na zmiernenie dopadu krízy a ukázali sa byť vysoko prospešné.

V záverečnej podkapitole sme analyzovali vyhliadky do budúcnosti a riešili sme problémy akými si Japonsko prejde v budúcom období ako je nízka pôrodnosť a prudko starnúce obyvateľstvo.

Tento fakt sme si určili ako záverečný čiastkový cieľ, v poslednej kapitole sme analyzovali aké rôzne riziká môžu Japonsko ohroziť na svojej ceste ku naďalej prosperujúcej krajine. V poslednej podkapitole sme hovorili ako o starnúcom obyvateľstve, ktoré pre Japonsko predstavuje vysoké riziko, zároveň z demografického hľadiska ide aj o málo rodiace sa deti čo zapríčiňuje v Japonsku spomalené rozširovanie obyvateľstva a ak tento trend bude naďalej pokračovať môže v Japonsku zapríčiniť mnohé problémy. Keďže Japonsko časom príde o pracovnú silu a keďže Japonsko prosperuje najmä vďaka exportu mohol by to byť v krajine veľký problém. Ďalším faktorom čo sme si v poslednej kapitole spomínali je veľký verejný dlh, ktorý by sa malo Japonsko v blízkej dobe pokúsiť znížiť ale bohužiaľ stále prebiehajúca pandémia tento dlh ešte viac prehĺbila ako sme už spomínali.

Japonsko počas pozorovaných rokov prosperovalo v mnohých smeroch. Čo sa týka ekonomického vývoja malo Japonsko rôzne pády a následne výstupy. Japonsko si prešlo mnohými významnými krízami počas skúmaných rokov. Pozorovaná krajina mohla byť často príkladom na zlé kroky pre rôzne krajiny lenže ako sme mohli pozorovať mnohé krajiny sa nepoučili. Japonsko taktiež spravilo mnohé rozumné ekonomické kroky, z ktorých si krajiny sveta mohli taktiež brať príklad. Japonsko je ekonomicky momentálne veľmi silná krajina, keďže predstavuje krajinu s mnohými inováciami a silným exportom a pozitívne sa vyvíjajúcim HDP.

Z politického vývoja taktiež môžeme sledovať rôzne zmeny, počas pozorovaného obdobia si Japonsko prešlo významnou zmenou kedy prešlo z cisárstva na parlamentnú vládu. Tento významný krok Japonsku výrazne pomohol, keďže to, že Japonsko predstavuje prosperujúcu krajinu sa pripisuje najmä krokom vlády a to z toho dôvodu, že Japonsko keď prechádzalo najväčšími krízami bola to práve vtedajšia japonská vláda, ktorá rozhodovala o krokoch, ktoré Japonsko zvolí a boli veľmi úspešné. V dnešnej dobe môžeme hovoriť o politike ovplyvnenej súčasnou „Koronakrízou“ kedy mnohé vlády, nie len tá japonská, sú zamerané na obnovenie ekonomiky po skončení spomínanej krízy. Preto aj v Japonsku zvolená vláda v roku 2020 zamerala svoj volebný plán práve na túto problematiku.

Z nášho pohľadu má táto krajina ešte vysoké predpoklady na pozitívny vývoj do budúcnosti, ak sa Japonsku podarí vyhnúť sa rôznym faktorom, ktoré krajinu môžu oslabiť, krajina má podľa nás vysoký potenciál na ďalej zlepšujúcu sa ekonomiku a modernizáciu krajiny vo všetkých smeroch. Všetky ciele, ktoré sme si určili sme v práci splnili a objasnili ich. Podarilo sa nám analyzovať rôzne faktory, ktoré zapríčinili to aby Japonsko bolo takou krajinou akou je dnes. Ako sme už spomínali považujeme Japonsko za veľmi prosperujúcu krajinu a aj keď si prešla mnohými prekážkami, podarilo sa im oživiť svoj ekonomický a politický vývoj do veľmi významnej miery.

Zoznam použitej literatúry

1. *Ceicdata.com: Japan Government Debt: % of GDP* [online] [cit. 2022-04-18]. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/japan/government-debt--of-nominal-gdp>
2. ČEPILOVÁ, Barbora. *Hospodárska politika Japonska, kríza v 90. Rokoch a súčasné výhľady*: Bakalárska práca. Školiteľ: Pavel Neumann. Praha, 2007. 47 s.
3. DINGMAN, Roger. *The Dagger and the Gift: The Impact of the Korean War on Japan*. In *The Journal of American-East Asian Relations* [online]. 1993, vol. 2, no.1, s. 29-55. [cit. 2022-01-05]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/23612665>
4. *Fertility rate. Worldbank.org: Fertility rate, total (births per woman)*. [online] [cit. 2022-04-03] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN>
5. GLOSSERMAN, Brad. *What Abe leaves behind for Japan and the world*. In: *japantimes.co.jp* [online]. Posledná zmena 2020-08-29 [cit. 2022-03-18] Dostupné na: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2020/08/29/commentary/japan-commentary/shinzo-abe-japan-achievements/>
6. *Government debt. Worldbank.org: Central government debt, total (% of GDP) – Japan*. [online] [cit. 2022-04-03] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.DOD.TOTL.GD.ZS?end=2016&locations=JP&start=1990&view=map>
7. *Hiroshima and Nagasaki bombings. Icanw.org: Hiroshima and Nagasaki bombings* [online]. [cit. 2021-12-27]. Dostupné na: https://www.icanw.org/hiroshima_and_nagasaki_bombings
8. *History. Hnonline.sk: Bodku za 2. svetovou vojnou dala kapitulácia Japonska, nie všetci vojaci jej však uverili* [online]. Posledná zmena 2020-09-02 [cit. 2021-12-15]. Dostupné na: <https://history.hnonline.sk/2-svetova-vojna/2203758-bodku-za-2-svetovou-vojnou-dala-kapitulacia-japonska-nie-vsetci-vojaci-jej-vsak-uverili>
9. *History. Hnonline.sk: Kórejská vojna: Trvala tri roky, vyžiadali si milióny obetí, víťaza však nemala* [online]. Posledná zmena 2020-06-25 [cit. 2022-01-03]. Dostupné na:

<https://history.hnonline.sk/studena-vojna/2169781-korejska-vojna-trvala-tri-roky-vyziadala-si-miliony-obeti-vitaza-vsak-nemala>

10. History. *Japan-guide.com: Taisho and early Showa Period (1912-1945)* [online]. Posledná zmena 2002-06-09. [Cit. 2021-13-12]. Dostupné na: <https://www.japan-guide.com/e/e2129.html>
11. INTERNATIONAL MOTENARY INSTITUTE. *Currency Internationalization and Macro Financial Risk Control* [online]. .Singapore: Palgrave macmillan, 2018, 426 s. ISBN 978-981-13-0698-3. Dostupné na: https://books.google.sk/books?id=xqJoDwAAQBAJ&pg=PA113&lpg=PA113&dq=In+January+1990,+Japan%27s+stock+market+crashed.&source=bl&ots=powI2hp3Vo&sig=ACfU3U2C28xADZrLyKLiY4LEy11WXbhj4Q&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=In%20January%201990%2C%20Japan's%20stock%20market%20crashed.&f=false
12. International relations. *Britannica.com: Anti-comintern Pact* [online]. Posledná zmena 2021-11-18 [cit. 2021-12-15]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/event/Anti-Comintern-Pact>
13. INVESTIČNÍ WEB. *Jedna z největších bublin historie a lekce, který si z ní odnést.* [online] In: *Investicniweb.cz*. Posledná zmena 2016-10-19. [cit. 2022-01-05] Dostupné na: <https://www.investicniweb.cz/ekonomika-politika/ekonomika/jedna-z-nejvetsich-bublin-historie-lekce-ktere-si-z-ni-odnest>.
14. JANČURA, Matúš a kol. Japonská ekonomika. In *Bencont Weekly Report* [online]. Bratislava: Bencont. 2014, roč. 2014, č. 51, 12 s. Dostupné na: <https://www.bencont.sk/app/cmsSiteAttachment.php?ID=10&disposition=inline>
15. Japan Demographics. *Worldometers.info: Fertility Rate.* [online] [cit. 2022-03-30]. Dostupné na: <https://www.worldometers.info/demographics/japan-demographics/#tfr>
16. Japan Demographics. *Worldometers.info: Life Expectancy* [online] [cit. 2022-03-30]. Dostupné na: <https://www.worldometers.info/demographics/japan-demographics/#tfr>

17. Japan Promotes Electrified Vehicle (xEV) Strategy ahead of 2050. In: *Meti.go.jp* [online] Posledná zmena 2018-11-20 [cit. 2022-04-18]. Dostupné na: <https://www.meti.go.jp/english/mobile/2018/20180911001en.html>

18. Japan's debt mountain: How is it sustainable? In: *Economictimes.com* [online] Posledná zmena 2020-06-10 [cit. 2022-04-18]. Dostupné na: <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/business/japans-debt-mountain-how-is-it-sustainable/articleshow/76298563.cms?from=mdr>

19. Japonská cesta 1945-1970. *Studena.valka.cz: Japonská cesta 1945-1970* [online]. [cit. 2022-01-03]. Dostupné na: http://studena.valka.cz/japonska_cesta1.htm

20. KANDA, Keiji, et al. Economic outlook revised; COVID-19 variants and resource price highs require continued vigilance. In *Japan's Economy Monthly Outlook (Feb 2022)*. [online]. 2022, 12 p. [cit. 2022-03-28] Dostupné na: https://www.dir.co.jp/english/research/report/jmonthly/20220303_022884.htm

21. KHANDKER, Abeer. Why is the South Korean growth experience different? An analysis of the differences of per capita GDP between South Korea and South Asian countries. In *Economic Change and Restructuring* [online]. 2016, vol. 46, s. 41-69. [cit. 2022-01-20] Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10644-015-9173-7>

22. MOSK, Carl. Japan, Industrialization and Economic Growth. In: *eh.net* [online]. 2004-01-18 [cit. 2021-12-12]. Dostupné na: <https://eh.net/encyclopedia/japanese-industrialization-and-economic-growth/>

23. NIELSEN, Berry. The Lost Decade: Lessons From Japan's Real Estate Crisis. In: *Investopedia.com* [online]. Posledná zmena 2022-01-14 [cit. 2022-01-15]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/articles/economics/08/japan-1990s-credit-crunch-liquidity-trap.asp>

24. Overview. Degruyter.com: Ending the LDP Hegemony [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9780824862374/html>

25. Overview. *Degruyter.com: Japan Transformed* [online]. [cit. 2022-01-06]. Dostupné na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781400835096/html>
26. Prime Minister's Office of Japan. *Kantei.go.jp: Druhý kabinet Kishida* [online]. [cit. 2022-03-18] Dostupné na: http://www.kantei.go.jp/jp/headline/seisaku_kishida/saigai.html#1-2
27. Prime Minister's Office of Japan. *Kantei.go.jp: Ministerský zoznam kabinetu Kishida* [online]. [cit. 2022-03-19] Dostupné na: http://www.kantei.go.jp/jp/101_kishida/meibo/index.html
28. Prime Ministers. *Britannica.com: Abe Shinzo* [online]. Posledná zmena 2021-09-17 [cit. 2022-03-18] Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Abe-Shinzo>
29. Prime Ministers. *Britannica.com: Koizumi Junichiro* [online]. Posledná zmena 2022-04-01 [cit. 2022-03-05] Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Koizumi-Junichiro>
30. REISCHAUER, Edwin. – JENSEN, Marius B. The Premodern Background. In: *The Japanese Today* [online]. Belknap Harvard, 1995. pp. 195-342. [cit. 2021-12-11]. Dostupné na: <https://www.sjsu.edu/faculty/y.shimazu/business.html>
31. SAITO, Jun. Why Was Japan Struck So Hard by the 2008 Crisis? In: *jcer.or.jp* [online]. Posledná zmena 2018-10-01 [cit. 2022-02-28]. Dostupné na: <https://www.jcer.or.jp/english/why-was-japan-struck-so-hard-by-the-2008-crisis>
32. SAMUELSON, Robert. *Japan's Bubble Bursts*. [online] In: *Washington Post*. Posledná zmena 1992-03-18. [cit. 2022-01-05]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1992/03/18/japans-bubble-bursts/20e6df85-cffc-4430-bc00-802775a1cf62/>.
33. SEDLÁK, Mikuláš. *Japonská ekonomika včera a dnes*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2004. 14 s. ISBN 8089047726.
34. SEDLÁK, Mikuláš. *Japonská ekonomika včera a dnes*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2004. 75-77the s. ISBN 8089047726.

35. SCHWARZ, Matej. Stručná história Japonska. In: *Nissubashi.org* [online]. [cit. 2021-12-12]. Dostupné na: http://www.nissubashi.org/640x480/slo/history/files/brief_history.html
36. SINHA, Dipendra. Patents, Innovations and Economic Growth in Japan and South Korea: Evidence from Individual Country and Panel Data. In *Applied Econometrics and International Development* [online]. 2008, vol. 8, no. 1, s. 181-188. [cit. 2022-01-18]. Dostupné na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1308261
37. Timeline. *Cfr.org: The Last Days of Imperial Japan* [online]. [cit. 2021-12-18]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/timeline/last-days-imperial-japan>
38. TOMČÍK, Ondrej. Vzťah obchodnej komplementarity s výškou realizovaného exportu SR do vybraných krajín východnej Ázie – Čína, Japonsko, Južná Kória. *Merkúr 2019* [online]. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie pre PhD. Študentov a mladých vedcov. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2019, s. 259-266. [cit. 2022-02-22]. ISBN 978-80-225-4657-7. Dostupné na: <https://conferences.euba.sk/merkur/files/zbornik-merkur-2019.pdf#page=259>
39. TOOZE, Adam. *Shutdown: How Covid Shook The World's Economy*. New York City : Viking, 2021. 410 s. ISBN 9780593297551.
40. WOLTEMAR, Richard. K ekonomickému vývoju Kórejskej republiky. *Medzinárodné vzťahy* [online]. Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, právne a kultúrne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2010, roč. 8, s. 112-122. [cit. 2022-02-22]. ISSN 1336-1562. Dostupné na: <https://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journal/MV2010-1.pdf#page=113>
41. World History. *Worldhistory.biz:Shidehara Diplomacy*. [online]. Posledná zmena 2015-08-10. [cit. 1.5. 2022]. Dostupné na: <https://www.worldhistory.biz/contemporary-history/twentieth-century-world-history/94812-shidehara-diplomacy.html>.
42. YASUSUKE, Murakami. *The Political Economy of Japan*. 1. vyd. Stanford: Stanford University Press, 1992. 520 p. ISBN 978-0804713801.

43. Zpravy. *Openiazoch.zoznam.sk*“ *Koizumiho privatizácia pošty dostala zelenú* [online].
Posledná zmena 2005-09-13 [cit. 2022-03-15]. Dostupné na:
<https://openiazoch.zoznam.sk/info/zpravy/more.asp?NewsID=36113>